

O lexikálnej motivácii

(OLOŠTIAK, Martin: *Aspekty teórie lexikálnej motivácie*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2011. 339 s. ISBN 978-80-555-0334-9. Dostupné na internete: <http://olostiak.webz.cz/Publikovane/2011-aspekty-TLM.pdf>)

Marián Gladiš, Filozofická fakulta UPJŠ v Košiciach, gladis.marian@gmail.com

Slovenská jazykovedná literatúra sa koncom minulého roka rozrástla o ďalšiu odbornú reflexiu vnútorných zákonitostí nášho jazyka. Monografia *Aspekty teórie lexikálnej motivácie* z pera doc. Mgr. Martina Ološtiaka, PhD., nadväzuje na motivatologické dielo (a významne ho rozvíja) popredného slovenského jazykovedca, derivatológa prof. PhDr. Juraja Furdíka, CSc. (1935 – 2002), ktoré bolo vydané posmrtno pod názvom *Teória motivácie v lexikálnej zásobe* (Vydavateľstvo LG, Košice, 2008). J. Furdík sa ako prvý pokúsil zastrešiť motivačné typy, pričom lexikológiu vnímal – a svojim študentom na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove aj interpretoval – cez prizmu teórie lexikálnej motivácie. Napriek oslabenému zdraviu (a azda aj istým vnútorným pochybnostiam) veril, že v motivatologickom snažení má zmysel pokračovať. Tejto myšlienky, tohto posolstva sa po náhlom a nečakanom skone profesora J. Furdíka ujal jeho študent M. Ološtiak...

Monografia je rozčlenená do deviatich samostatných kapitol. V úvode prvej kapitoly s názvom *Teória motivácie v lexikálnej zásobe* autor ozrejmuje genézu a podstatu Furdíkovho chápania lexikálnej motivácie, na ktoré nadväzuje teoreticko-metodologickými poznámkami k podstate lexikálnej motivácie, motivačnej typológii, dynamike a relačnosti, k motivačným funkciám, akčnému rádiu a motivačnej hierarchizácii.

Jadro publikácie pozostáva z kapitol číslo 2 až 9 a sústreďuje sa na analýzu ôsmich vybraných typov motivácie. Druhá kapitola je venovaná *slovotvornej motivácii*, ktorú autor chápe ako centrálny motivačný typ, tretia kapitola *morfologickej motivácii* (tradične sa hovorí o slovnodruhových prechodoch alebo konverzii), štvrtá kapitola sa zaoberá *syntaktickou motiváciou* (viacslovné pomenovania) a piata kapitola analyzuje *frazeologickú motiváciu*. Predmetom šiestej kapitoly je *interlingválna motivácia* (prevzaté lexémy) a siedma kapitola sa venuje *abreviačnej motivácii* (skratky) – J. Furdík ich charakterizoval ako prechodné, resp. kontaktové motivačné typy, autor však poznamenáva, že tento názor zrejme bude potrebné revidovať. Obsahom ôsmej kapitoly je *registrová motivácia* lexikálnych jednotiek (situačná podmienenosť) a posledná deviatá časť analyzuje problematiku *individualizačnej motivácie* (okazionálne lexémy) – ide o nadstavbové motivačné typy. V závere knihy autor poukazuje na fakt, že lexikálnomotivačná problematika je široká, v mnohých otázkach ne(do)riešená, preto načrtáva možnosti ďalšieho výskumu v oblasti lexikálnej motivácie.

M. Ološtiak chápe svoje dielo ako „diskusný príspevok“, ako „jednu z možných ciest v oblasti výskumu lexikálnej zásoby“, ako „východiskový text“ či ako „stimul do ďalšieho uvažovania“, pričom zdôrazňuje, že ambíciou jeho práce nebola a ani nemôže byť komplexná analýza tejto problematiky. Motivačne ponímaný výskum fungovania lexikálnej zásoby preto nepovažuje za ukončený.

Napriek uvedenému monografiu Martina Ološtiaka *Aspekty teórie lexikálnej motivácie* vnímame ako významný príspevok do výskumu slovnej zásoby slovenského jazyka – ako užitočné vademékum ju určite ocenia nielen vysokoškolskí študenti lexikológie a všeobecnej jazykovedy vôbec, ale aj širšia odborná čitateľská verejnosť.